

Aquest document és fruit de la feina d'identificació i sistematització que s'ha elaborat conjuntament des d l'Àrea de Formació i l'Àrea de Comunicació del Servei Civil Internacional de Catalunya per a la realització del Cicle Formatiu sobre Teatre Social i Educació per la Pau, realitzat a Barcelona entre el 14 d'abril i el 25 de maig del 2007.

Amb aquest cicle volíem aprofundir en el teatre social com a motor de participació, empoderament i transmissió dels fonaments d'una educació per la pau. El teatre com a fi i com a estratègia, en les experiències locals i internacionals.

Es pretenia donar a conèixer el teatre social a través de diferents organitzacions que el practiquen, exploren i desenvolupen. Alhora medi i fi, el teatre esdevé un vehicle d'expressió i participació, de canvi i de lluita. Es volia, doncs, fomentar un espai de discussió i intercanvi entre aquestes diferents maneres d'entendre i fer teatre, conèixer diverses iniciatives que s'estan desenvolupant, per tal d'explorar les seves potencialitats com a eina d'educació per la pau.

El cicle va comptar amb una darrera part pràctica a través de la qual es volia oferir un primer tast de teatre social (10h).

Mitjançant l'elaboració d'unes fitxes, s'ha volgut sistematitzar la informació relativa al cicle de vaqueries (xerrades) per tal que pugui servir de guia per a altres col·lectius i iniciatives. Per aquest motiu, en cadascuna de les fitxes es remet el títol de la xerrada, els participants, els continguts i documents de referència per aprofundir en la qüestió. Esperem que amb aquesta modesta sistematització la feina feta pugui tenir un efecte multiplicador.

Àrea de Formació del SCI
formacio@sci-cat.org

TEATRE SOCIAL I EDUCACIÓ PER LA PAU

Fitxa 1. Títol de la sessió

El teatre com a eina de transformació de conflictes

Temes desenvolupats

- Vinculació entre l'educació per la pau i el teatre social.
- Definició del conflicte, triangle de la violència.
- El teatre social a través dels conceptes de l'educació per la pau: una estratègia de transformació dels conflictes a través de la creativitat.

Ponents

Mar Maiques i Marta Mercadé, membres del Grup d'Educació del Programa d'Educació de l'Escola de Cultura de pau.

Materials

- Documental: *El teatre com a eina de transformació de conflictes*, de Laia Canosa, Mar Maiques i Marta Mercadé.

Bibliografia

- Paco Cascón, *Educación en y para el conflicto*, Cátedra UNESCO sobre Paz y Derechos Humanos.
- Marina Caireta, "La expresión, el teatro y la educación para la paz. Complicidades y posibilidades", web del Programa d'Educació de l'Escola de Cultura de Pau.

Bibliografia recomanada per la Fundació Pere Tarrés:

- Anna Forés y Montserrat Vallvé, *El teatro de la mente y las metáforas educativas. La didáctica de la educación social*.
- Bercebal, De Prado, Laferrière, Motos, *Sesiones de trabajo con los pedagogos de hoy*
- Fernando Bercebal, *Drama*
- Fernando Bercebal, *Un taller de drama*
- Georges Laferrière, *La pedagogía puesta en escena*.
- Georges Laferrière, *Prácticas creativas para una enseñanza dinámica*

- Koldobica G. Vío, *Explorando el match de improvisación*
- Grupo Albo, *Cuentos contados (+CD)*
- Christine Poulter, *Jugar al juego*
- Catalina Arroyo, *Pequeño teatro*
- Tomás Motos y Leopoldo Gª Aranda, *Práctica de la expresión corporal*
- Pere J. Mascaró, *Teatro, el arte en la enseñanza*
- Maria Teresa Farreny, *Pedagogía de la expresión con Carme Aymerich*

Web

- www.escolapau.org
- www.edualter.org
- www.patohom.org
- www.trans-formas.com/
- www.impactateatre.org/

Articles

(Redacció SCI-Cat) El divendres 27 d'abril va ser el torn de Mar Maiques i Marta Mercadé, membres de l'Associació d'educació de l'Escola de Cultura de Pau i autors del documental "El teatre social com a eina de transformació de conflictes".

Aquest treball filmogràfic recull veus de diferents àmbits (estudiosos, universitaris, teatre, estudiants, etc.) i tot i utilitzar un lèxic diferent, defineixen el teatre social de la mateixa manera: el conflicte es una acció dinàmica que es pot convertir en una acció positiva a través del teatre social, i així en cultura de la pau.

Teatro social: cuando el teatro se enreda con la vida diaria

Transforma a los espectadores en actores y promueve la resolución de situaciones conflictivas con técnicas teatrales. El movimiento del teatro social o teatro del oprimido es todavía muy desconocido en España.

Olga Berrios / Redacción (30/06/2006)

Imagina. Una joven negra sube a tu autobús. Un inglés borracho le exige que le ceda el asiento porque "no tiene papeles". Y, en la siguiente parada, sube abordo un español que reclama el asiento al inglés porque está bebido y le considera escoria social.

¿Cómo reaccionarías?, ¿cómo reaccionaría el resto de viajeros del

autobús? Esta es una de las propuestas que se plantea el teatro social.

Esta situación ocurrió realmente en un autobús cualquiera. Y, aunque los viajeros nunca se enteraron, los tres protagonistas eran actores cuyo único fin era interpretar un conflicto y con él provocar la reflexión.

Los actores tratan de conducir el debate y los pasajeros se implican mucho: "Los actores tienen que tener mucho tacto. En el público hay todo tipo de respuestas. Hay gente que responde muy enérgicamente y otros que se callan", explica Diego Marín, director de este *sketch*.

Instrumento para resolver conflictos

Un concepto tan amplio como el teatro social puede referirse al teatro como terapia o al teatro con contenidos más reivindicativos.

Sin embargo, para muchos hay un teatro social, conocido también como teatro del oprimido, con una orientación muy concreta: transformar al espectador en protagonista de la acción y ayudarlo a resolver conflictos reales.

Para Marín, este subgénero teatral tiene como objetivo "mostrar el teatro como herramienta para resolver conflictos desde otra perspectiva, aprovechando la imagen y el movimiento de los cuerpos".

Diego Marín se dedica desde 1999 a la educación no formal en cuestiones como el aprendizaje intercultural o los derechos humanos y dirige el [curso de teatro social](#) que va a tener lugar en Lorca (Murcia) a finales de este mes de junio.

La ficción se vuelve realidad

Violencia de género, discriminación racial, anorexia, alcoholismo o explotación laboral. Los asuntos que toca este tipo de teatro son tan variados como conflictos entre personas pueden existir.

"A los participantes se les pide que creen una escena –comenta Marín-. Luego se trabaja la resolución del conflicto, que debe ser lo más realista posible". Así, los "expectadores" observan, participan y proponen soluciones: "Nada es ficción. La forma de representar la realidad nos parece ficción, pero en realidad actúas en tu propio rol".

Otra característica es que la escena puede acabar sin desenlace positivo o puede dar resultados muy llamativos: "A veces se llega a la situación ideal cambiando un gesto, una situación física o una actitud personal".

Escenarios que liberan

Como afirma [la Wikipedia](#), el padre del teatro social es el brasileño Augusto Boal. En España ha vivido poco desarrollo, aunque contamos con varios grupos en Barcelona ([Pa'tothom](#), [Trans-Fromas](#), [Teatro y compromiso](#) y [Femarec](#)), uno [en Granada](#) y hasta un [Postgrado en teatro social](#).

Una de las personas con más experiencia en este movimiento es David Martínez. Él

ha participado en el proyecto europeo [DramaWay](#) de intercambio de ideas con organizaciones de Portugal, Finlandia y Estonia.

Su trabajo se centra en organizar sesiones de teatro social en prisiones de Barcelona, donde se interpreta la obra shakesperiana de "Hamlet" como pretexto para trabajar sobre situaciones parecidas que hayan vivido los internos: "Sirve para intimar con los compañeros y como terapia. Les preguntamos qué harían ahora en estas situaciones".

Los participantes además representan voluntariamente una escena de un conflicto de su vida: "Una persona se planteó si había hecho bien agrediendo y robando. Incluso algunos han llegado a compartir escenas sobre sus propias fugas".

Para Martínez el teatro social es un teatro educativo: "Trabajamos con aspectos de la personalidad. El objetivo es el conocimiento de uno y que nos aceptemos".

Más información:

Diego Marín, correo-e: dimaro@euroaccion.com

David Martínez, teléfono 666 252 955

Canal Solidario-OneWorld 2006

Més informació

- http://www.canalsolidario.org/web/noticias/noticia/?id_noticia=7679

"La educación para la paz es un proceso dinámico, continuo y permanente, fundamentado en los conceptos de paz positiva y en la perspectiva creativa del conflicto, que, a través de la aplicación de enfoques socioafectivos y problematizadores, pretende desarrollar un nuevo tipo de cultura, la cultura de la paz, que ayude a las personas a observar críticamente la realidad situándose enfrente y a actuar en consecuencia" en Educación para la paz, Suso Jares.

TEATRE SOCIAL I EDUCACIÓ PER LA PAU

Fitxa 2. Títol de la sessió

Dones a Colòmbia, entre el dret i el teatre

Temes desenvolupats

- Origen del teatre de l'oprimit: Freire llegit per Boal
- El nou rol de l'espectador: l'espect-actor.
- Una via per afrontar el conflicte: l'empoderament.
- Opressors i oprimits: el teatre foro una forma de visualitzar-ho.
- Valor polític inherent.
- Iniciatives de pau a Colòmbia. L'organització de les dones i el paper de les metodologies socioafectives en la construcció de pau.
- El projecte teatral del Grup Combos.

Ponents

- Jordi Forcades, cofundador del Forn de Teatre Pa'Tothom.
- Laura Badillo, Ruta Pacífica de las Mujeres en Colombia.

Materials

"Abrir la puerta". Reina Sánchez Herrera, 39 minutos. Colombia 2006
Presentación a cargo de: Olga Fusté. Abrir la Puerta es el resultado de una iniciativa de dar voz a las personas que cada día comparten la experiencia del desarraigo generado por el conflicto armado en Colombia. Sus protagonistas exploran, narran sus historias como personas en situación de desplazamiento, reflexionan sobre su identidad y expresan a partir de la obra teatral una mirada al mundo que les ha sido otorgado. En Abrir la Puerta los actores y las actrices representan su propia realidad.

"Observatorio de Derechos Humanos de las Mujeres en Colombia - En situaciones de conflicto armado las mujeres también tienen derechos".
Dirección y realización: Clara M. Riascos, 14 min. España, 2006.
Autores: Corporación SISMA Mujer – Colombia, Red Nacional de Mujeres Atelier (Cooperació Internacional per al Desenvolupament) – España.

Bibliografia

- Marina Caireta i Cécile Barbeito, " *Introducció de conceptes: pau, violència, conflicte*", Escola de Cultura de Pau, de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- *III Trobada internacional de teatre i educació. Intervenció teatral a la vida pública*, programa de les Jornades organitzades per Pa'tothom del 18 al 22 d'abril de 2007.

Web

- <http://www.patothom.org/>
- <http://www.pangea.org/unescopau/>
- www.combosconvoz.org
- <http://www.rutapacifica.org.co/>

Articles

(Redacció SCI-Cat.) En el marc de la III Trobada internacional de teatre i educació organitzada pel [Forn de Teatre Pa'Tothom](#), divendres 21 d'abril a l'espai cultural Almazén, vam tenir la sort d'escoltar a Ganguly Sanjoy, director de la Jana Sanskriti, organització índia que sosté a trenta dues comunitats teatrals.

artista i un intel·lectual.

La companyia Jana Sanskriti recorre el país representant diferents obres amb temàtiques socials i, sobretot, amb voluntat de mobilització política. Per Ganguly Sanjoy el teatre de l'oprimit va més enllà del teatre tradicional i ensenya a veure la realitat críticament. Es dilueixen els rols del teatre tradicional; l'actor i l'espectador es fusionen en l'espect-actor; la relació unidireccional es substitueix per una bidireccional basada en el diàleg i el debat. En cada espectador hi ha un actor, i en cada actor, un filòsof, un

D'aquesta manera, gràcies al "teatro foro" el públic intervé en l'escena dramàtica i adopta el posicionament dels personatges, reacciona i contesta, perquè ha viscut la realitat representada en la pròpia pell, i així, es va escrivint l'obra. D'un cantó s'inverteix la creació, de l'altre, els conflictes esdevenen una oportunitat de transformació i reacció als propis. El teatre esdevé una via de canvi intern i extern, ja que ens capacita per transformar la realitat que ens envolta. "Esta revolución interna nos sirve para luego exteriorizar la revolución", afirmava Gannguly Sanjoy.

Al veure la realitat d'una altra manera, críticament, som capaços d'identificar la situació d'opressió i l'opressor, i a partir d'aquí transformar-la. Des d'aquest punt de vista, la Jana Sanskriti s'autoconcep com un moviment polític. Llavors, tal i com les obres de teatre es van escrivint a mesura que els espectadors prenen

consciència que són actors, nosaltres comencem a emancipar-nos del nostre entorn quan ens convertim en actors de la vida.

III Trobada internacional de teatre i educació - Intervenció teatral a la vida pública.

Confirmades les dates per a la seva realització: del 18 al 22 d'abril 2007 a Barcelona.

Han confirmat la seva presència: Jale Karabekir (Turquia), Carmen Rosa Restrepo (Colòmbia), Julian Boal (Brasil), Chen Alon (Israel), Ganguli Sanjoy (Índia - en col·laboració de Transformas), Raschid Kayrooz (Suïssa) i altres. Països que han anunciat la seva participació: Alemanya, Brasil, Colòmbia, França, Índia, Israel, Itàlia, Palestina, Portugal, Regne Unit, Suïssa i Turquia. Organitza For de teatre Pa'tothom.

Objectius de la Trobada:

- Fer del teatre participatiu una forma alternativa d'aprenentatge en la denúncia i la intervenció social.
- Fer un intercanvi de nous coneixements i metodologies d'intervenció social que en l'últim any han realitzat els diferents professionals.
- Compartir experiències en diversos països sobre els temes relacionats amb l'educació i la vida pública.
- Cobrir la demanda existent de formació pràctica en aquest sector, ja que ara per ara, no és suficient ni prou innovadora.
- Projecte de formació per a professionals i treballadors de l'àmbit social en tècniques de teatre interactiu.
- Crear un punt de trobada entre professionals de diferents països i diferents filosofies. Pròximament posarem el programa a la Web i obrirem inscripcions.

Redacció SCI-Cat) Venus Albeiro Silva Gómez és diputat al parlament Nacional de Colòmbia per "Opción Siete", director teatral i artístic i director de la fundació cultural Chiminigagua, dedicada al treball cultural i social a Bosa, Sud de Bogotá. El passat març va estar a Catalunya i va fer de ponent a una conferència al CERC sobre "La cultura com a dinamitzadora de zones rurals deprimides", organitzada per l'Associació de Professionals de la gestió cultural de Catalunya.

- ¿Qué significa Chiminigagua?

Es el Dios de la creación de los miscas, indígenas que habitaban en un altiplano de Bogotá. Según los mitos indígenas, realizó todo el esparcimiento de los indígenas, los dotó de habilidades culturales, actividades artísticas, religiones, etc. Por eso la entidad tomo el nombre hace unos 22 años.

- ¿Utilizáis el teatro como vía de dignificación de vuestras raíces?

Si, por eso decimos que refleja la cultura popular: es idiosincrasia, historia, memoria y también todo aquello que hace la gente paulatinamente, por eso no es de la élite. Nuestro trabajo es desde el teatro y desde el sentir de la gente. En los últimos años nos hemos centrado en recuperar la memoria indígena en las culturas

ancestrales y tratar de explicar a la gente como se desarrollaron estas sociedades y todas sus sabidurías.

En estos momentos la entidad está representando una obra que representa el momento en que llegaron los españoles colonizadores de más bajo perfil, masacraron, y quitaron el oro a los indígenas que no estaban unidos en Colombia. Es una metáfora para explicar lo que está pasando con el Tratado Libre Comercio y Norte América y para hacer entender que si los diferentes pueblos no estamos unidos los que tienen el poder nos vencerán

- ¿Qué resultados se están consiguiendo?

En la escuela ya no enseñan historia sobre los indígenas, por tanto es importante trabajar en ello. Por otra parte, ahora se está desarrollando en Latinoamérica la conciencia y la soberanía de las culturas indígenas y empieza a tener resultado, concretamente destacan el movimiento por reivindicar la identidad en Bolivia, o la lucha por el maíz como elemento ancestral en México. Poco a poco ha surgido un movimiento de desarrollo ancestral de las comunidades indígenas.

- ¿Por qué teatro en la calle?

Porqué hace 20 años en Colombia no había locales ni espacios cerrados, el teatro cerrado era para las élites. La gente no podía permitirse pagar por ir al teatro porque antes tenía otras necesidades, incluso por su nivel educativo no tenía acceso. El teatro de calle nos permitió empezar a movilizar a la sociedad y organizar procesos sociales. Haciendo estos espectáculos la gente se quedaba a verlo, no se marchaba, así nos dimos cuenta que el teatro mueve multitudes.

- ¿Qué opinión tiene sobre el teatro del oprimido?

Creo que es una buena forma de trabajar con el teatro, Augusto Boal trabajó mucho en Brasil, el lo implementó en algunos municipios y le fue muy bien. Las teorías que desarrolló también fueron muy exitosas.

"La cultura desarrolla la identidad y la política la reafirma "

- ¿ Cultura y política pueden ir unidos?

Si, a veces es difícil entenderlo pero creo que desde siempre han estado unidos. Pero hay una diferencia entre como los políticos utilizan la cultura para hacer demagogia o como los culturales utilizan la política en beneficio propio. Pero la política es una herramienta de la cultura y al revés también, la cultura permite conseguir desarrollos sociales. Las manifestaciones culturales permiten desarrollar la política y son las que han permitidos verdaderos cambios en los Estados, la cultura desarrolla la identidad y la política la reafirma.

- ¿Cómo se puede vehicular a través del teatro?

Permite desarrollar la política y conciliar procesos democráticos. Lo ha sido desde siempre, los textos de William Shakespeare tienen relación con el poder y reflejan lo que pasa en las cortes isabelinas. Bertold Brecht hace todo un manifiesto político a través del teatro, y ya en la 2a Guerra Mundial, entre 1920-1930, insta a todos los creadores a que participen. Más recientemente, encontramos a Lorca, en el Franquismo, dice que si el teatro no sirve para organizar a la base social, realmente

no sirve como auténtica herramienta política. Pues el teatro debe organizar a las comunidades para conseguir las libertades individuales y colectivas.

Nosotros a partir de la lectura del texto del "Analfabeto" de Brecht nos dimos cuenta que la gente podía entender mejor nuestro mensaje a través del discurso antagónico del teatro (imágenes, música, etc.) que de forma teórica.

- ¿En qué fase se encuentra la ley sobre el teatro?

Está ya para sanción presidencial, está en la última parte ya, se ha desarrollado todo el proceso en el Congreso, sólo falta que el presidente la firme. Como ha sido un proyecto de ley de la oposición, de la izquierda, un proyecto social, se ha demorado bastante. La Corte le ha dicho al presidente que tiene un determinado tiempo para que lo sancionen. Esto es lo que hay, un proyecto que generaría unos efectos muy positivos para las artes escénicas del país.

"En mi país estoy amenazado por hacer política"

- ¿A grandes rasgos, qué contenidos tiene la ley?

A grandes rasgos supone el reconocimiento por ley de las artes escénicas, reglamentar todos los espacios y las artes escénicas de tal manera que el Estado tenga que apoyar el sector de forma económica. Así mismo, elaborar un programa que incluya todas las salas que existen en el país, crear un Festival de teatro que se celebre cada dos años y una red de teatro que incluya los diferentes géneros (títeres, teatro infantil, de calle, de sala, etc.) y finalmente crear el Fondo Nacional de las artes escénicas y artísticas que financiaran toda la actividad artística y escénica del país.

- ¿Se ha ganado enemigos políticos en su país?

Si, cuando empezamos hace ocho años con este proceso político hubo muchos conflictos porque había quien defensaba la postura que era incorrecto que los representantes del teatro participaran de procesos electorales y democráticos, porque pensaban que la cultura y el arte no tenían nada que ver con la política, porque los culturales se podían manchar. Incluso había políticos que pensaban al revés, que los culturales manchaban la política. Esta discusión sigue estando.

Por otra parte, en mi país estoy amenazado por hacer política. Estar en el Congreso en la oposición supone estar amenazado constantemente en un país donde la violencia, los paramilitares, el narcotráfico y unos gobiernos de ultraderecha, son los que dicen lo que se hace y lo que no.

El Forn del teatre Pa'tothom volem integrar diferents expressions culturals utilitzant el teatre com a eina per a millorar la qualitat de vida de les persones, contribuint al desenvolupament integral de tots. El que interessa del teatre és que tingui un sentit social viu i que estigui a l'abast de tothom.

TEATRE SOCIAL I EDUCACIÓ PER LA PAU

Fitxa 3. Títol de la sessió

Ens coneixem, comuniquem i ens fem escoltar. La veu de les dones a través del teatre social.

Temes desenvolupats

- Les dones i les tres tipologies de la violència: estructural, directa i cultural.
- El teatre com a mecanisme per a la creació de confiança i espais de relació.

Experiències locals de dones:

- **Anitnegar:** L'experiència d'un grup de noies adolescents de Santa Coloma. El teatre com a vehicle de les seves preocupacions, una manera de conèixer-se i d'actuar. Components del grup i la seva dinamitzadora.
- **Compartint paraules i cafè:** Grup de dones i espai trobada de Can Bassa, a Granollers. Experiència d'un grup de dones a Granollers. El teatre una font de motivació i empoderament, abordant temes de gènere i de memòria històrica. Ajuntament de Granollers. Experiència presentada per les dinamitzadores de la iniciativa: Txus Pedrosa i Alba Lucía Reinoso.
- **Artixoc:** Associació cultural per a la promoció d'iniciatives juvenils, artístiques i de compromís. Projectes amb joves i un grup de dones de Rubí. Experiència presentada per la coordinadora de projectes culturals: Emily i Agia.

Ponents

- Txus Pedrosa i Alba Lucía Reinoso, tècniques de la iniciativa Compartint paraules i Cafè.
- Thais Nieto, dinamitzadora del grup Anitnegar i les membres del grup.
- Emily i Veronica, tècnica i voluntària d'Artixoc.

Materials

- Vídeos de les dues obres teatrals realitzades per les components:
Compartint paraules i cafè: La vida nace en Rojo i Espejito, Espejito.

Bibliografia

- Maria Villellas, " *Hallar nuevas palabras, crear nuevos métodos. La participación de las mujeres en los procesos de paz*".
- Maria Villellas, " *La Mujer tiende puentes para la paz*", en AIS, 22 de marzo de 2006.

Contactes i web

- <http://www.artixoc.org>
- <http://artivismo.blog.com/Txus+Pedrosa/>
- <http://www.pangea.org/unescopau/>

Articles

(Redacció SCI-Cat.) De la paraula a l'acció, del sentiment a la interpretació. El divendres 4 de maig diferents punts de vista femenins ens varen narrar experiències singulars viscudes a través del teatre social. Les invitades foren nombroses: el grup de noies de Santa Coloma, membres d'Artixoc i tècniques del projecte "Compartint paraules i cafè".

El grup de joves actrius de Santa Coloma utilitza el teatre com a eina d'expressió dels seus conflictes interns, desamors, alegries, etc. Per tant, més enllà de ser una expressió artística, és una eina de transformació de les seves emocions i vivències, un mecanisme per entendre's millor a sí mateixes i allò que les envolta. A la vegada, els serveix per expressar a la societat, és a dir als espectadors, allò que les inquieta.

Alba Lucía Reinoso y Txus Pedroso, tècniques coordinadores del projecte "Compartint paraules i cafè" van explicar detalladament quina ha sigut l'evolució d'aquest programa del Servei de Cultura de l'Ajuntament de Granollers. El projecte es va iniciar a partir de la creació d'un grup de tertúlia de dones, bàsicament format per immigrants andaluses dels anys seixanta i setanta.

El resultat ha sigut la creació d'un grup de teatre, on entre altres coses, es treballa

l'art com un element de transformació social, el concepte es coneix com: "Desenvolupament cultural comunitari". Segons Txus: "La relació entre les persones implicades és molt important, per això és necessita treballar amb sostenibilitat i continuïtat".

Artixoc, de Barcelona, està especialitzat en organitzar cursos de teatre, intercanvis culturals a l'estranger, teatre fòrum, etc. Actualment també està portant a terme un projecte de teatre i transformació social amb un grup de dones grans a Rubí, al barri del Pinar. Ara bé, el programa es troba en una frase preliminar, elles estan agafant confiança i començant a creure que poden sortir a l'escenari per interpretar les seves pròpies vivències vitals.

*"A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona,
de classe baixa i nació oprimida.
I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel "*

TEATRE SOCIAL I EDUCACIÓ PER LA PAU

Fitxa 4. Títol de la sessió

El teatre com a estratègia de denúncia i transformació social.

Temes desenvolupats

- Les tècniques del teatre de l'oprimit: *teatro periódico, teatro foro, teatro imagen, teatro invisible, el arcoiris del deseo, teatro legislativo y la educación estética del oprimido*.
- Amnistia Internacional, el teatre com una altra via de sensibilització. La intervenció en l'espai públic amb les lluites d'Amnistia.

Ponents

- Mariana Villani i Bibiana Lopera, membres de Teatraviesas
- Carles Aguiló, coordinador del grup de teatre d'Amnistia Internacional.

Materials

- Vídeo de la formació amb la Jana Sanskriti.

Bibliografia

- Boal A.,
1975, *Teatro del Oprimido*, De la flor, Buenos Aires.
1976, *Técnicas Latinamericanas de teatro popular*, Corregidor, Buenos Aires.
1980, *Stop: C'est Magique*, Hachette, Paris.
1996, *Rainbow of Desire*, Routledge, London- New York.
1997, *Teatro Legislativo-Versao Beta*, Civilização Brasileira, Rio de Janeiro.
1975-2001, *Games for Actors and Non Actors*, Routledge, London- New York.
- De Marinis M.,
1987 *Il Nuovo Teatro*, Bompiani, Milano.
- Jennings S.,
1998 *Introduction to Dramatherapy*, JKP, London-Philadelphia
2003, *Creative Drama in Groupwork*, Speechmark, Oxon

- 2004, *Creative Storytelling with Adults at Risk*, Speechmark, Oxon.
- Schininà G.,
1998 *Augusto Boas, storia critica del teatro dell'oppresso*, la meridiana, Bari.
 - R. Schechner i J. Thompson,
2004 "Why Social Theatre?", In *Drama Review*, 48, 3.
 - Pitruzzella S.,
2005 *Manuale di teatro creativo, 200 tecniche drammatiche da utilizzare in terapia, educazione i teatro sociale*, Franco Angeli, Milano.
 - Madher W.,
1999 "Thematically Guided Autobiographical Reconstruction. On Theory and Method of "Guided Autobiography", Berlin.
 - Demetrio D.,
1997 *Il gioco della vita, Kit autobiografico. Trenta proposte per il piacere di raccontarsi*, Guerini e Associati, Milano.
 - Winnicot D.W., *Gioco e realtà*, Armando, Roma.

* Bibliografia elaborada per ARTIXOC

Web

- teatraviesas@moviments.net
- www.theatreoftheoppressed.org

Articles

(Redacció SCI-Cat.) Teatraviesas i el grup de teatre d'Amnistia Internacional, des de dos formats diferents, utilitzen el teatre amb una mateixa finalitat: denunciar situacions d'injustícia, locals o internacionals i remoure consciències. D'això i de les diferents tècniques del teatre de l'oprimit es va parlar a l'SCI Catalunya durant la sessió de divendres 18 de maig.

El grup de Teatre d'Amnistia Internacional, a través de performance al carrer i utilitzant l'humor, denúncia situacions d'injustícia com les lapidacions a Nigèria o la il·legalitat del camp de detenció de Guantanamo. En l'actualitat, les tres grans línies de treball d'aquesta ONG són: denuncia de tortures,

pena de mort i defensa dels drets de les dones, el grup de teatre fa representacions crítiques seguint aquesta temàtica.

Teatraviesas es defineix com un grup de dones que treballa amb teatre de l'oprimit. Segons Mariana Villani, una de les membres del grup que va participar a l'acte: "no ens ha de fer por utilitzar aquest concepte, hi ha moltes persones i comunitats que viuen oprimides". Elles han utilitzat el teatre de l'oprimit per ficar sobre la taula problemàtiques com l'especulació immobiliària, la igualtat de gènere, el mòbing, el racisme, etc.

Elles ens varen parlar de les diferents tècniques que inclou el teatre de l'oprimit: teatre periòdic, fòrum, imatge, invisible, arc del desig, legislatiu i educació estètica de l'oprimit. Totes aquestes tècniques les va recollir Augusto Boal, pare del gènere, a principi de la dècada de 1970.

Un lema bàsic per als actors de teatre de l'oprimit, què parteix d'aquesta època, en paraules de Mariana: "Solidaritat es córrer els mateixos riscos". Aquesta frase fa referència a la coherència que han de mantenir els actors un cop baixin de l'escenari, sabent que la seva interpretació té uns efectes sobre el comportament dels espectadors més enllà de la pròpia funció.

Tot ésser humà és teatre. El Teatre de l'Oprimit és un sistema d'exercicis, jocs i tècniques per a ajudar els homes i les dones a desenvolupar el que ja posseeixen dins d'ells mateixos: el teatre. Segons el Forn de Teatre Pa'tothom.

TEATRE SOCIAL I EDUCACIÓ PER LA PAU

Fitxa 5. Títol de la sessió

El teatre en països empobrits: una estratègia d'empoderament i resolució de conflictes.

Temes desenvolupats

- Les bases d'una educació conflictual i el poder del teatre com a eina d'intervenció basada en una cultura de pau.
- Transformar el conflicte, empoderar els actors, el paper de la creativitat.
- El projecte de Transformas. El teatre de l'oprimit com una eina de sensibilització i conscienciació del conflicte palestí. Dificultats, oportunitats i reptes del teatre de l'oprimit.

Ponents

- Carles Vidal, investigador del Programa d'Educació de l'Escola de Cultura de Pau i membre d'Impacta Teatre.
- Antonio Masegosa i Noelia Robles, membres de Transformas

Materials

- En procés d'elaboració un vídeo sobre l'experiència a Palestina de Transformas.
- *Declaració de Principios de la Organización Internacional del Teatro del Oprimido (ITO)*
- Vídeo *Jana Sanskriti. Un teatro en campaña*, de Jeanne Dosse, *Memórie Magnétique*.

Bibliografia

- Boal A.,
1975, *Teatro del Oprimido*, De la flor, Buenos Aires.
1976, *Técnicas Latinamericanas de teatro popular*, Corregidor, Buenos Aires.
1980, *Stop: C'est Magique*, Hachette, Paris.
1996, *Rainbow of Desire*, Routledge, London- New York.
1997, *Teatro Legislativo-Versao Beta*, Civilização Brasileira, Rio de Janeiro.

1975-2001, *Games for Actors and Non Actors*, Routledge, London-New York.

- De Marinis M.,
1987 *Il Nuovo Teatro*, Bompiani, Milano.

- Jennings S.,
1998 *Introduction to Dramatherapy*, JKP, London-Philadelphia
2003, *Creative Drama in Groupwork*, Speechmark, Oxon
2004, *Creative Storytelling with Adults at Risk*, Speechmark, Oxon.

- Schininà G.,
1998 *Augusto Boas, storia critica del teatro dell'oppresso*, la meridiana, Bari.

- R.Schechnner i J. Thompson,
2004 "Why Social Theatre?", In *Drama Review*, 48, 3.

- Pitruzzella S.,
2005 *Manuale di teatro creativo, 200 tecniche drammatiche da utilizzare in terapia, educazione i teatro sociale*, Franco Angeli, Milano.

- Madher W.,
1999 "Thematically Guided Autobiographical Reconstruction. On Theory and Method of "Guided Autobiography", Berlin.

- Demetrio D.,
1997 *Il gioco della vita, Kit autobiografico. Trenta proposte per il piacere di raccontarsi*, Guerini e Associati, Milano.

- Winnicot D.W., *Gioco e realtà*, Armando, Roma.

* Bibliografia elaborada per ARTIXOC

Contactes i web

- <http://www.pangea.org/unescopau/>
- <http://www.trans-formas.com/>
- <http://www.impactateatre.org/>

Articles

(Redacció SCI-Cat.) El divendres 4 de maig membres del grup de teatre Trans-Formas varen ser els encarregats de donar a conèixer la seva experiència amb teatre de l'oprimit a Palestina, Catalunya i diferents països d'Europa. Amb el seu treball *Descubriendo Palestina, Aprendiendo teatro*, han desenvolupat des de

diferents perspectives, aquesta tècnica que vol convertir a l'espectador en actor.

Descubriendo Palestina, Aprendiendo teatro explica la història de l'enderrocament de cases a Palestina a través de la història d'una família sota la pressió que suposa viure envoltada de l'exèrcit israelià, tot això a través del filtre de la mirada europea.

El projecte va néixer a partir d'una proposta de la Xarxa d'Enllaç amb Palestina a Trans-Formas i amb el suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD). L'objectiu era poder explicar-nos el conflicte palestí amb unes altres paraules. A partir d'aquí es va crear un projecte de reconceptualització, documentació i difusió de la problemàtica a l'Orient Mitjà a través del teatre, que va néixer amb un primer viatge al país a l'estiu del 2006.

Noelia Robles i Antonio Masegosa, membres de Transformas, van explicar que a Catalunya i a Palestina l'obra es va haver de treballar de diferent manera. A Catalunya, tot i que els espectadors empatitzaven amb el conflicte que representaven els actors, hi havia certa llunyania per la distància cultural, perquè la societat no viu en primera persona els mateixos conflictes, etc. Per això la part de teatre- fòrum es va substituir per un col·loqui en acabar la representació. Els espectadors s'identificaven bàsicament amb la figura del cooperant o amb la del soldat.

En canvi a Palestina, el nivell d'implicació dels espectadors va ser molt gran, al final de les representacions el públic, conduït pel dinamitzador (o jocker), saltava a escena per analitzar el contingut de la peça i buscar solucions als seus propis problemes a través del cos i gestos i utilitzant tècniques teatrals de resolució de conflictes. El més curiós és que els actors parlaven en castellà o anglès, i el públic en àrab principalment, però tot i així s'entenien perfectament.

El Teatro del Oprimido ofrece a cada uno el método estético para analizar su pasado, en el contexto de su presente, y para poder inventar su futuro, sin esperar por él. El Teatro del Oprimido ayuda a los seres humanos a recuperar un lenguaje que ya poseen – aprendemos como vivir en la sociedad jugando al teatro. Aprendemos como sentir, sintiendo; como pensar, pensando; como actuar, actuando. El Teatro del Oprimido es un ensayo para la realidad. (Declaración de Principios de la Organización Internacional del Teatro del Oprimido, Principio 9.)

TEATRE SOCIAL I EDUCACIÓ PER LA PAU

Fitxa 6. Títol de la sessió

Desenvolupament cultural comunitari (DCC). El teatre com a mecanisme d'intervenció comunitària.

Temes desenvolupats

- Origen del desenvolupament cultural comunitari. Aglutinant l'art des d'una perspectiva d'intervenció comunitària.
- Actors, resultats i metodologies del DCC.
- El treball des i amb la comunitat a través de diverses experiències artístiques.
- L'artista pedagog.
- La Universitat Pirata: nous coneixements, nous espais i altres maneres d'aprendre i ensenyar.

Ponents

- Txus Pedrosa, fundadora d'Arkhé i coordinadora de les primeres Jornades de Desenvolupament Cultural Comunitari.
- Membre de la Universitat Pirata.
- Antonio Alcántara, Ateneu Popular de Nou Barris

Materials

- Manuel Rivas, *"El prodigio de Nou Barris"*, en El Pais, 21 enero 2007.

Web

- http://www.dccgranollers.info/cat/6_que_es_dcc.php
- <http://www.dccgranollers.info/blog/index.php>
- <http://www.noubarris.net/ateneu/>
- <http://artivismo.blog.com/Arkhee%3A+associaci%C3%B3+en+DCC/>
- <http://www.sindominio.net/universitatpirata/moodle/>
- http://www.canalsolidari.org/web/noticies/noticia/?id_noticia=8225

Articles

(Redacció SCI- Cat.) El passat divendres 25 de maig, va tenir lloc a les Vaqueries de Servei Civil Internacional de Catalunya, l'últim taller teòric sobre "Teatre social i educació per la pau". Txus Pedrosa va aprofundir en el concepte de Desenvolupament Cultural Comunitari (DCC) i va fer una aproximació del que es porta a terme a la Universitat Pirata (UP).

Una definició vàlida de DCC (segons [DCC, Ajuntament Granollers](#)) és: "Conjunt d'iniciatives portades a terme a partir de la col·laboració entre artistes i comunitats locals amb l'objectiu d'expressar, a través de l'art, identitats, preocupacions i idees, mentre es construeixen capacitats culturals i es contribueix al canvi social". Això no obstant, segons [Txus Pedrosa](#), coordinadora Científica de les primeres Jornades DCC 2005-06 a Granollers, moment en que es va sistematitzar i dignificar el concepte: "el seu significat està en constant transformació i es pot mirar des de diferents punts de vista"

Per a [Txus](#), professora a la UP i instauradora de la tècnica a Catalunya, el DCC es especialment recomanable per a col·lectius amb dificultats (dones, presoners, persones que es troben a cases d'acollida, etc.). En aquest sentit, creu que a l'hora de treballar és tant important el procés com el resultat, ja que el procés ajuda a construir el diàleg, que tantes vegades ens manca a nivell individual i col·lectiu. D'altra banda, segons Pedrosa: "el resultat, és a dir, el producte, no ha de comportar-se com una producte de consum més, sinó com un "producte altaveu" que serveix per anunciar, donar veu a una problema social".

En aquest sentit, el Teatre de l'oprimit és una de les principals tècniques que utilitza el DCC per a treballar amb el col·lectiu, la diferència és que aquest fica èmfasi en la sostenibilitat del projecte, en aconseguir transformacions socials que es donin al llarg del temps, ja sigui a través de la creació d'un grup de teatre o de teixit associatiu. Per això l'artista mediador ha de ser també un bon pedagog, però ha de permetre que sigui el grup qui escolti quines són les seves necessitats a treballar a través de l'art.

La relació entre Txus Pedrosa i la UP neix després que l'artista fundés amb una col·lega Arkhee, -associació que té per objectiu la formació, difusió i aplicació del DCC- i decideix que el DCC s'ha d'impartir i difondre des d'altres àmbits a banda de l'Administració Pública, fins llavors l'Ajuntament de Granollers tenia tota la metodologia i, per tant, un únic punt de vista del concepte.

La [UP](#) és una Universitat Pública que imparteix mòduls de coneixement de diferents temàtiques de forma totalment gratuïta. Els alumnes poden ser al mateix temps professors, ja que tothom pot presentar programes per a impartir-los, les classes es desenvolupen principalment a vivendes ocupades.

Conjunt d'iniciatives portades a terme a partir de la col·laboració entre artistes i comunitats locals amb l'objectiu d'expressar, a través de l'art, identitats, preocupacions i idees, mentre es construeixen capacitats culturals i es contribueix al canvi social. (Segons DCC Granollers)